

Předmluva 11

I—Teoretické zázemí výzkumu meziskupinových jevů 13

(*Sylvie Graf a Martina Hřebíčková*)

1.1 Meziskupinové a interindividuální chování 15

1.2 Charakteristiky meziskupinového chování 17

1.3 Sociální kategorizace 19

1.4 Vlastní členská skupina 21

1.5 Meziskupinové zkreslení 22

1.6 Meziskupinové postoje 24

1.6.1 Stereotypy 24

1.6.2 Předsudky 27

1.6.3 Diskriminace 28

1.7 Teorie meziskupinového kontaktu 31

1.7.1 Optimální podmínky meziskupinového kontaktu 32

1.7.2 Působení meziskupinového kontaktu 33

1.7.3 Kognitivní reprezentace skupin během kontaktu 35

1.8 Pětifaktorový model osobnosti 38

1.8.1 Pět dimenzí osobnosti 40

1.9 Shrnutí 42

II—Metodologie výzkumu meziskupinových postojů a kontaktu 43

(*Sylvie Graf, Martina Hřebíčková, Magda Petrjánošová a Alicja Leix*)

2.1 Respondenti 46

2.1.1 Účastníci výzkumu stereotypů 47

2.1.2 Účastníci výzkumu meziskupinových postojů a kontaktu 47

2.2 Metody a postup výzkumu 50

2.2.1 NEO inventář (NEO-PI-R) pro sebeuposouzení osobnostních vlastností 51

2.2.2 National Character Survey pro posouzení národních stereotypů
a sebeuposouzení 52

2.2.3 Inventář přídavných jmen (IPJ-R) pro sebeuposouzení osobnostních vlastností 54

2.2.4 Emoční teploměry zjišťující meziskupinové postoje 56

- 2.2.5 Posuzování výjimečnosti národů 57
- 2.2.6 Kontakt s příslušníky sousedních národů 57
- 2.2.7 Identifikace s vlastním národem 58

2.3 Analýza dat 58

- 2.3.1 Přesnost národních a regionálních stereotypů 58
- 2.3.2 Analýza meziskupinových postojů 60
- 2.3.3 Kvantitativní obsahová analýza 63
- 2.3.4 Kvalitativní (tematická) obsahová analýza (Česi a Němci, Česi a Rakúšanania, Česi a Slováci) 66
- 2.3.5 Kritická diskurzivní analýza 69
- 2.3.6 Kvalitativní analýza výpovědí sousedské dyády Češi–Poláci 70

2.4 Shrnutí 73

III—Národní a regionální stereotypy 75

(*Martina Hřebíčková a Sylvie Graf*)

- 3.1 Metodologické souvislosti výzkumu přesnosti stereotypů 77
- 3.2 Zkoumání přesnosti národních stereotypů v mezinárodních studiích 80
- 3.3 Posuzování národních stereotypů v pěti středoevropských zemích 82
  - 3.3.1 Konzistence a stabilita posuzování národních stereotypů 83
  - 3.3.2 Přesnost národních stereotypů ve střední Evropě 89
  - 3.3.3 Shoda při posuzování národních stereotypů v pěti středoevropských zemích 101
- 3.4 Posuzování regionálních stereotypů 108
  - 3.4.1 Konzistence, přesnost a shoda regionálních stereotypů 110
  - 3.4.2 Porovnání regionálních a národních stereotypů 112
- 3.5 Mechanismy vzniku a sdílení národních a regionálních stereotypů 120
  - 3.5.1 Geografická blízkost při vytváření a sdílení stereotypů 120
  - 3.5.2 Jazyková a kulturní blízkost při formování a sdílení stereotypů 121
  - 3.5.3 Politický vliv při sdílení auto- a heterostereotypů 122
  - 3.5.4 Klimatické podmínky 123
  - 3.5.5 Role ekonomické prosperity při vytváření stereotypů 124
  - 3.5.6 Politické preference a religiozita při vytváření stereotypů 126
  - 3.5.7 Polarizace/zrcadlení při vytváření stereotypů 126
  - 3.5.8 Kompenzace při formování stereotypů 134
  - 3.5.9 Model vlivů podílejících se na formování stereotypů 135
- 3.6 Shrnutí 138

IV—Meziskupinové postoje 141

(*Sylvie Graf*)

- 4.1 Postoje k vlastnímu národu 144
  - 4.1.1 Postoje k vlastnímu národu v kontextu střední Evropy 146
  - 4.1.2 Vliv individuálních faktorů na postoje k vlastnímu národu 151
  - 4.1.3 Vliv autostereotypů na postoje k vlastnímu národu 154

- 4.1.4 Vliv podobnosti mezi sebezposouzením a posouzením vlastního národa na postoje k vlastnímu národu 157
- 4.1.5 Vliv podobnosti mezi vlastním a nejbližším sousedním národem na postoje k vlastnímu národu 162
- 4.2 Postoje k sousedním národům 164
  - 4.2.1 Preference sousedních národů v kontextu střední Evropy 165
  - 4.2.2 Vliv individuálních faktorů na postoje k nejbližšímu sousednímu národu 170
  - 4.2.3 Vliv heterostereotypů na postoje k nejbližšímu sousednímu národu 173
  - 4.2.4 Vliv podobnosti mezi sebou a nejbližším sousedním národem 174
  - 4.2.5 Vliv podobností mezi vlastním a nejbližším sousedním národem 175
- 4.3 Shrnutí 177

V—Meziskupinový kontakt 181

(*Sylvie Graf*)

- 5.1 Objektivní aspekty meziskupinového kontaktu 185
  - 5.1.1 Kvalita a kvantita kontaktu ve střední Evropě 186
  - 5.1.2 Vliv kvality a kvantity kontaktu na meziskupinové postoje 188
- 5.2 Subjektivní aspekty meziskupinového kontaktu 191
  - 5.2.1 Místo setkání 193
  - 5.2.2 Kontext setkání 195
  - 5.2.3 Blízkost kontaktu 197
  - 5.2.4 Trvání kontaktu 199
  - 5.2.5 Frekvence kontaktu 200
  - 5.2.6 Jazyk komunikace 201
  - 5.2.7 Makrosociální charakteristiky 202
  - 5.2.8 Meziskupinová percepce 208
  - 5.2.9 Hodnotící kategorie 209
- 5.3 Shrnutí 213

VI—Kvalitativna analýza vzájomného vnímania Čechov a ich susedov 217

(*Magda Petrjánošová a Alicja Leix*)

- 6.1 Starší a mladší brat? Obraz suseda vo voľných výpovediach Slovákov o Čechoch a Čechov o Slovákoch (*Magda Petrjánošová*) 220
  - 6.1.1 Ne-existencia rozdielov 221
  - 6.1.2 Kde končíme MY a začínajú ONI? 223
  - 6.1.3 O druhých len dobre? 226
  - 6.1.4 Výhrady voči povýšenectvu a nacionalizmu 230
  - 6.1.5 Skryté problémy a tabu v komunikácii 233
  - 6.1.6 Súhrn 234
- 6.2 Pepíki a Pšonci – jak se vidí Češi a Poláci (*Alicja Leix*) 235
  - 6.2.1 Společensko-kulturní kontext výpovědí polských respondentů 237
  - 6.2.2 Obrazy Čechů v očích Poláků 239
  - 6.2.3 Obrazy Poláků v očích Čechů 240

- 6.2.4 Komentář k uvedeným obrazům 242
- 6.2.5 Příbuzenství mezi Čechy a Poláky 245
- 6.2.6 Vztah Čechů k Polákům 246
- 6.2.7 Vztah Poláků k Čechům 247
- 6.2.8 Širší interpretační souvislosti uvedených výsledků 249
- 6.2.9 Souhrn 252
- 6.3 Češi a Němci – „Čech bol veľmi zdvorilý a vedel výborne po nemecky“ 253
(*Magda Petrjánošová*)
  - 6.3.1 „Omlouvám se, ale žádný konkrétní zážitek s Němci si nevybavuji...“ 254
  - 6.3.2 Obraz tých druhých – Němci o Čechoch 256
  - 6.3.3 Obraz tých druhých – Češi o Nemcoch 259
  - 6.3.4 Podobní či rozdielni? 265
  - 6.3.5 O čom sa zväčša nerozpráva 267
  - 6.3.6 Súhrn 270
- 6.4 Češi a Rakúšania – „Nemám žádnou zkušenost s obyvatelem Rakouska, hovořila jsem pouze s Němkyní“ (*Magda Petrjánošová*) 270
  - 6.4.1 „Nemám žádnou negativní ani zvláště pozitivní zkušenost“ 272
  - 6.4.2 Obraz tých druhých – Rakúšania o Čechoch 273
  - 6.4.3 Obraz tých druhých – Češi o Rakúšanoch 277
  - 6.4.4 Podobní či rozdielni? 280
  - 6.4.5 Ani čierni, ani bieli 282
  - 6.4.6 Konfliktné témy alebo čo sa radšej ani nespomína 283
  - 6.4.7 Súhrn 284
- 6.5 Jazyk v medziskupinovom kontakte Čechov s ich susedmi 286
(*Magda Petrjánošová, Alicja Leix*)
  - 6.5.1 Jazyk, identita a odlišnosť 287
  - 6.5.2 Špecifiká komunikácie Slovákov a Čechov – „vždycky se nějak dorozumíme“ 289
  - 6.5.3 Specifika komunikace Poláků a Čechů – „mám rád Čechy a jejich jazyk“ 291
  - 6.5.4 Špecifiká komunikácie Nemcov a Čechov – „němčinou se moc dobře nedomluví, tak si s nimi nemám co říct“ 295
  - 6.5.5 Špecifiká komunikácie Rakúšanov a Čechov – „paní mluvila pomalu a zřetelně, abych jí rozuměla“ 298
  - 6.5.6 Komunikace Čechů a jejich susedů v širších souvislostech 300
  - 6.5.7 Súhrn 305
- 6.6 Shrnutí 306

VII—Češi a jejich susedé 309

(*Sylvie Graf, Martina Hřebíčková, Magda Petrjánošová a Alicja Leix*)

Seznam literatury 324

Summary 341

Jmenný rejstřík 343

Věcný rejstřík 346